

H. B. Robinson, N. M. Robinson: THE MENTALLY RETARDED CHILD

(Mentalno zaostalo dijete)

Izdavač. Mc Graw — Hill, New York, 1965, strana 639, cijena ND 117,60.

Knjiga je udžbenik, iz serije napisa koji se posljednjih godina učestalo pojavljuju o kompleksnim problemima kojima je okruženo mentalno hendikepirano dijete. Naša suvremena saznanja o mentalno retardiranoj djeci rezultat su intenzivne naučno-istraživačke aktivnosti na području duševne zaostalosti, ali i većeg javnog interesa za ta pitanja. Djelo je pisano za studente, za univerzitetsku izobrazbu kliničkih psihologa, defektologa, ali i socijalnih radnika i njegovateljica koje rade s retardiranima.

Knjiga je raspoređena u slijedeća poglavlja:

1. Uvodni dio. — Razmatranja o teorijama inteligencije i problemima mentalne retardacije.

2. Etiologija i sindromi. — Genetski faktori u postanku mentalne retardacije, genetski sindromi u umnoj zaostalosti. Fizička okolina kao faktor mentalne retardacije. Sindromi koji nastaju zbog povreda fizikalne naravi. Uloga psihološkog faktora u tim procesima.

3. Grupe simptoma kod mentalno retardiranih — kulturno-familijarni faktori, značenje emocionalnih poremećaja i odnos zaostalosti i povrede mozga.

4. Teorijski pristupi mentalnoj retardaciji — prikaz psihoanalitičkih teorija o mentalnoj zaostalosti, prikaz geštaltne psihologije, teorije učenja, teorije inteligencije.

5. Psihodijagnostika — teorija i praksa. Mentalna dob i mjerenje kvocijenta inteligencije. Heterogeni testovi inteligencije i specijalni testovi psihološke obrade.

6. Odgoj, terapija, specijalni odgoj i poduka retardiranog djeteta. Problemi porodice mentalno retardiranog djeteta i njegovo socijalno prilagodavanje.

Čitav je materijal sažet u jednu koherentnu cjelinu a knjiga je pisana skladno i pregledno, što je i neophodno da bi se prikazala nadasve složna materija. Pored medicine, autori se upuštaju sinhrono u područja kliničke psihologije, pedagogije, sociologije i defektologije.

Čudo razvitka trebalo bi da nas još uvijek interesira, od časa kad je jajašce oplodeno spermijem, čuvano i hranjeno najprije u majci a potom u porodici i poslije u društvu, razvijajući se nekoliko decenija u zrelo ljudsko biće koje postaje tvornički radnik, lovac, kućanica, visoko izobraženi intelektualac ili imbecil — izborom determinirane a nepoznate biološke odluke. Mentalno retar-

dirani su, od sve bolesne djece, sve do naših dana najviše ignorirani. Činjenica je da nijedna druga grupa bolesnika nije tako dugo vremena bila izvan centra javnog i profesionalnog interesa. Razumljiva je posljedica da se do sada vrlo malo napredovalo u shvaćanju da se mentalna retardacija razlikuje od drugih vrsta hendikepa. Možda je obeshrabenost dolazila iz prenošenog uvjerenja da mentalna retardacija nije samo neizlječiva, već i nepromjenljiva. Nedostatak stručnog kadra pridonosio je da se zablude održe sve do danas. U izobrazbi na području medicine, psihologije, sociologije i pedagogije problemi mentalne retardacije doticali su se vrlo oskudno; stoga je i pomoć retardiranoj djeci bila samo elementarna. Široki zamah naučnog rada u našem stoljeću donio je i donosi neprestano i na tom području nova saznanja o svim elementima koji grade mentalnu zaostalost.

Autori su lijepo osvijetlili značenje asimiliranja i akomodiranja u Piagetovoj terminologiji adaptacije, kao najfundamentalnije karakteristike od svih mentalnih aktivnosti, koja označuje ravnotežu između organizma i njegove okoline, na čemu, de facto, retardirani najviše oskudijevaju. Poglavlje posvećeno inteligenciji dano je vrlo uspješno, prikazujući pretežno teoriju Piageta, ali i drugih autora (Doll, Kanner). Intelektualno funkcioniranje pojedinca kvantitativno i kvalitativno je različito u raznim stadijima života. Piaget to i formulira kad kaže: »Ne možemo determinirati gdje inteligencija otpočinje, ali možemo pratiti njen tok razvoja kao i njen krajnji domet«. Došlo je, nesumnjivo, vrijeme, da se dade šira, detaljnija i preciznija definicija inteligencije i njenog kontinuiteta, kao funkcije cjelokupne čovjekove ličnosti. Na tim će se stranicama čitaocu nametnuti i nenapisana misao — da ljudska sreća ovisi o mnogočemu, ali i o intelektualnom kapacitetu.

U jednom opsežnom poglavlju autori su skupili definicije mentalne retardacije. (Usput rečeno, to pitanje gotovo svaki autor ovog područja obrađuje dodajući ponešto nova, što nije uvijek i doprinos.)

Autori su dali centralno značenje poznatom programu fondacije Joseph Kennedy, Jr. kojeg je podržao pokojni John F. Kennedy 1962. U tom programu okosnicu tvori istraživanje uzroka retardacije, nalaženje kliničkih metoda i ispitivanja liječenja, kao i najširi edukativni program, prevencija i zaštita retardiranih u društvu.

Činjenica koja ohrabruje jest da je poslije dugog perioda nepravednog zanemarivanja mentalna retardacija konačno stigla na listu ljudskih bolesti kojoj javnost počinje obraćati pažnju. Očito je da o svima nama ovisi dokle ćemo stići u pomoći mentalno zaostalima, ali isto tako i u napretku liječenja i njihove edukacije. Nužno je poznavati kompleksno područje mentalne retardacije, i to u cjelokupnom opsegu od citogenetike do programa socijalnih akcija na prevenciji. Samo tako je i jedino moguće efikasno djelovati. U tom smislu knjigu treba preporučiti pedopsihijatrima, psiholozima, defektolozima, socijalnim radnicima i svakome tko radi ili je zainteresiran za pitanja mentalno retardirane djece.

Treba zamjeriti autorima što od teorija ličnosti prikazuju samo Freudovu, pa i nju samo u osam redaka. Isto tako su oskudno i šturo prikazane projektivne tehnike i tehnike likovnog izražavanja. Autorima se potkrala i poneka ma-

nja greška. Na primjer, pišu da je sifilisu uzročnik bakterija, što je netačno. Već poodavno — 1905, Shaudinn, Hoffmann — otkriveno je da tu bolest uzrokuje *Treponema pallidum* (u staroj terminologiji *Spirochaeta pallida*). Nadalje, kod inkompatibilnih Rh faktora u krvi majke i djeteta, autori zastupaju stanovište da se ta pogreška može ispraviti transfuzijom krvi unutar prvih 2 dana života novorođenčeta. Danas znamo da je taj vremenski okvir intervencije preširok a da se ne bi trebalo očekivati posljedice; stoga se totalna izmjena krvi vrši još na plodu u intrauterinoj fazi.

Dr Branko Pražić